

ROMAN MILITARY VOCABULARY I

Mădălina Strehie
Senior Lecturer PHD Habil., University of Craiova

Abstract: Latin is the language of the civilization which ruled the ancient world for a long time, a world on three continents. Arcana Imperii, as Tacitus, the great Roman historian called it, was the army. The Roman army built, organized and coordinated this Roman world power, therefore the Latin language is very rich in words related to this almost complete institution of force. Latin military vocabulary is very rich, it includes both names of military structures, weapons, techniques, equipment, military ranks, and names of strategic actions, arrangement in battle formations, logistics, moral support of the Roman troops, etc. The Roman soldiers were not brutes, on the contrary they were educated and very well prepared for any situation.

This study is a beginning, which included the Latin military vocabulary (without the military lexical expressions, the subject-matter of our other studies) selected in this first part from letter A to letter E.

We grouped this vocabulary into categories, namely: military units and structures, military ranks, weapons, equipment, symbols and military decorations, punishments, distribution of the Roman army on the front, diplomats of the army and actions to support the morale of the Roman army.

The Latin language we examine here is far from being a mere list of military words, it is the language of a remarkable civilization, which today has many viable examples for mankind as well, especially in the field of force institutions.

Keywords: military vocabulary, ancient Rome, institutions of force, impact, symbolism.

INTRODUCERE

Armata romană era o mașinărie perfectă, o veritabilă instituție desăvârșit organizată. Am putea spune că armata romană era o armată spartană multiplicată la nivel mondial, care avea propriile sale legi, structuri, acțiuni. La fel ca și armata spartană și armata romană era parte în conducerea statului, transformându-se în perioada imperială într-un guvern care gestiona întreg imperiul, administrativ, nu numai militar.

Studiul nostru s-a oprit asupra lexicului militar din limba latină, foarte bogat, sursă prolifică pentru numeroase direcții de cercetare. Pentru economia articolului am procedat la o selectare alfabetică, culegând lexicul cu valoare militară între literele A și E inclusiv, excepție făcând expresiile care redau arta lui Marte, care fac obiectul altor cercetări ale noastre.

De asemenea, pentru o mai bună receptare a acestui lexic militar am organizat materialul pe următoarele categorii:

- I. Unități militare și structuri militarizate, dispuneri în teatre de operații
- II. Grade militare
- III. Arme și echipament
- IV. Simboluri și acțiuni militare.

Toate acestea demonstrează complexitatea armatei romane, multe din serviciile și structurile sale, dar mai ales dintre practicile sale se găsesc și astăzi în armatele lumii. Dintre acțiuni aflăm că multe au legătură cu suportul moral al trupelor, aspect foarte important în arta războiului, pentru că luptele se câștigă și cu spiritul, nu numai cu forța fizică. De aceea sunt foarte multe verbe în lexicul militar roman, deoarece acțiunea era nu numai una violentă, ci și

de mișcare a sufletelor, de influențare a lor în direcția dorită de armata și de politica romană. Acest lucru demonstrează cât de modernă și eficientă era armata romană.

Acolo unde redăm traducerea noastră și a marelui clasicist Gh. Guțu, precizăm acest lucru prin sintagma trad.n.

I. Unități militare și structuri militarizate, dispuneri în teatre de operații

Acies, -ei s.f.=linie de bătaie, front, luptă.¹ Linia frontului roman avea trei structuri: I *Hastatii*, II. *Principes* și III. *Triarii/veteranii*. Aceste trei structuri erau dispuse sub forma unei table de șah, care erau menite să asigure siguranța și economia forțelor și a mijloacelor. Soldații de elită erau dispuși la mijloc.

Adiutrix, -icis s.f.=apărătoare, care apără, care sprijină. Sprijinitoare.² Multe dintre legiunile romane, unitatea de bază a armatei romane se numeau astfel.

Ala, -ae s.f. =flanc, front, aripă unei trupe de cavalerie.³ Acest termen este foarte greu de tradus în limba română. O putem echivala și cu escadron mai mic de cavalerie, deoarece mai avem și turba, care ar fi un escadron mai mare de cavalerie. *Ala* era o structură militară foarte importantă și pentru stagiul educațional al cavalerilor romani, numit miliții evestre.

Alares, -ium s.m. = trupele de cavalerie ale aliaților.; alarii, -orum s.m..⁴

Anteplanus, -i s.m.=soldat care luptă în primele rânduri.⁵

Antesignanus, - s.m.=luptător înaintea steagului, portdrapel, soldat din primele linii, la pl. Soldați de elită.⁶ Am putea să-i echivalăm cu trupele de asalt sau de commando din zilele noastre, cei care se infiltrau în teritoriul inamic, denumirea lor este foarte sugestivă, ei ajungeau înaintea steagurilor.

Auxiliares, -um s.m.pl.=trupe de ajutor.⁷ Aceste trupe de ajutor erau întotdeauna formate din provinciali, care puteau primi cetățenia romană dacă terminau stagiul militar, foarte lung, în slujba Romei. Cetățenia romană era atât pentru soldații care serveau în aceste trupe, dar și pentru familiile lor, ceea ce era cel mai eficient instrument de integrare a provincialilor în lumea romană.

Armati, -orum s.m.pl.=soldați.

Armiger, -eri s.m.=soldat scutier

Armipotens, -is s.m.=războinic.⁸

Bellator, -orism s.m.=războinic, luptător.⁹

Calo, -onis s.m.=slujitor.¹⁰

Castellum, -i s.n.=fortăreață.¹¹

Castra, -orum sn.pl.=tabără militară.¹²

Caterva, -ae s.f.=ceată, trupă neregulată.¹³

Centuria, -ae s.f.=centurie unitate militară romană, a 60-a parte a unei legiuni.¹⁴ După reforma lui Servius Tullius centuria a devenit și structură politico-socială.

¹ Apud Gh. Guțu, *Dicționar Latin-Român*, Ediție revăzută, București, Editura Humanitas, 20017, 2018, p. 22.

² *Ibidem*, p. 30.

³ *Ibidem*, p. 46.

⁴ *Ibidem*, p. 46.

⁵ *Ibidem*, p. 58.

⁶ *Ibidem*, p. 59.

⁷ *Ibidem*, p. 82.

⁸ *Ibidem*, p. 70.

⁹ *Ibidem*, p. 87.

¹⁰ *Ibidem*, p. 96.

¹¹ *Ibidem*, p. 103.

¹² *Ibidem*, p. 104.

¹³ *Ibidem*, p. 104.

- Classis, -is s.f.* = flotă.¹⁵
Cohors, cohortis s.f. = a 10-a parte a unei legiuni.¹⁶
Commanipularis, -is s.m. = camarad de arme (camarad de manipul).¹⁷
Commilitium, -ii s.n. = frăție de arme, camaraderie militară¹⁸ (spirit de corp-trad.n.).
Commilitio, -oinis s.m. = camarad de arme.¹⁹
Contubernalis, -is s.m. = camarad de cort, coleg, atașat pe lângă un general în companie.²⁰
Contubernium, -ii s.n. = camaraderie, suita generalului.²¹
Copia, -arum sf.pl. = trupe.²²
Crupellarii, -orum s.m. = luptători cu platoșă.²³
Cuneus, -i s.m. = formație de luptă în unghi.²⁴
Decima, -ae s.f. = zecimea, partea din prada de război destinată zeilor, ofrandă.²⁵
Decimanus, -i s.m. = soldat din legiunea a X-a.²⁶
Decuria, -ae s.f. = decurie, grup de 10 persoane.²⁷
Defensor, -oris s.m. = apărător, cel care respinge.²⁸
Delectrix, delectricis s.f. = cea care distruge, distrugătoare.²⁹
Ductus, -us s.m. = comandă.³⁰
Duellum, -i s.n. = (arhaic) război.³¹
Duplicarius, -ii s.m. = soldat care primește rație dublă.³²
Egestio, -onis s.f. = îndepărtare³³ (dezertare trad.n.).
Egregius adj. = ales, deosebit, excepțional.³⁴ Acest adjectiv era un epitet pentru cei mai importanți membri ai ordinului ecvestru, cea de-a doua clasă a societății romane, dar totodată și eșalonul de comandă al armatei romane.
Eques, -itis s.m. = călăreț, cavaler din clasa cavalerilor³⁵ (ofițer roman-trad.n.).
Equester, -a, -um adj. = din tagma cavalerilor³⁶ (din eșalonul ofițerilor romani-trad.n.).
Excubiae, -arum s.f.pl. = veghe, veghere, post de gardă, gardă.³⁷
Excubitor, -oris s.m. = paznic, cel ce face de gardă.³⁸

¹⁴ *Ibidem*, p. 108.

¹⁵ *Ibidem*, p. 118.

¹⁶ *Ibidem*, p. 123.

¹⁷ *Ibidem*, p. 127.

¹⁸ *Ibidem*, p. 129.

¹⁹ *Ibidem*, p. 129.

²⁰ *Ibidem*, p. 157.

²¹ *Ibidem*, p. 157.

²² *Ibidem*, p. 160.

²³ *Ibidem*, p. 167.

²⁴ *Ibidem*, p. 169.

²⁵ *Ibidem*, p. 176.

²⁶ *Ibidem*, p. 176.

²⁷ *Ibidem*, p. 178.

²⁸ *Ibidem*, p. 180.

²⁹ *Ibidem*, p. 184.

³⁰ *Ibidem*, p. 213.

³¹ *Ibidem*, p. 214.

³² *Ibidem*, p. 214.

³³ *Ibidem*, p. 221.

³⁴ *Ibidem*, p. 221.

³⁵ *Ibidem*, p. 229.

³⁶ *Ibidem*, p. 229.

³⁷ *Ibidem*, p. 239.

Exercitus, -us s.m. = armată.³⁹ Instituție de bază a statului roman din totdeauna, armata romană a reprezentat materialul și instrumentul de impunere a dominației romane în lumea antică.

Exploratio, -onis s.f. = cercetare, spionare⁴⁰ (iscodire, cercetare atentă, culegere de informații, ținere sub observație-trad.n.).

II. Grade militare

Accensus, -i s.m.=1. Ofițer pe lângă un magistrat; 2. pl. *Accensi, -orum s.m.pl.*=ostași de rezervă.⁴¹

Agripeta, -ae s.m.= împrăștiat, colon.⁴²

Aquator, -oris s.m.=aducător de apă.⁴³

Aquilifer, -eri s.m.=stegarul unei legiuni.⁴⁴

Arcitenens, -entes s.m.=purător de arc, săgetător.⁴⁵

Beneficarii, -orum s.m.pl.= soldați scutiți de dări.⁴⁶

Caduceator, -oris s.m.=sol de pace.⁴⁷

Caetratus adj.=înmarmat cu scut ușor.⁴⁸

Cataphractus adj.= înzăuat.⁴⁹ Erau unități militare foarte importante în lupta cu cavaleria dușmană, ei fiind înarmați cu sulite foarte mai și foarte dure menite de a ucide caii inamici.

Centuriatus, -us s.m.= gradul de centurion.

Centurio, -onis s.m.= comandantul unei centurii.

Centurionatus, -us s.m.= alegerea unui centurion.⁵⁰

Classarii, -orum s.m.=soldați din marină.⁵¹

Cornicen, cornicinis s.m.= cornist.⁵²

Covinnarius, -ii s.m.= soldat care luptă pe nevăzute cu coase.⁵³ Le-am numi mai degrabă un fel de secere. Se pare că este o rmaă inventată de perși.

Decurion, -onis s.m.= comandantul unei decurii.⁵⁴

Emeritus, -i s.m.= soldat care și-a terminat serviciul militar, veteran.⁵⁵

Emissarius, -ii, s.m.= agent, emisar⁵⁶ (trimis pentru o misiune-trad.n.).

Essedarius, -ii s.m.= luptător de pe un car de luptă.⁵⁷ Carul de luptă nu era o specialitate romană, dar era o prezență foarte frecventă în distracțiile romane.

³⁸ *Ibidem*, p. 239.

³⁹ *Ibidem*, p. 240.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 245.

⁴¹ *Ibidem*, p. 21.

⁴² *Ibidem*, p. 46.

⁴³ *Ibidem*, p. 65.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 65.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 67.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 87.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 93.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 95.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 104.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 108.

⁵¹ *Ibidem*, p. 118.

⁵² *Ibidem*, p. 161.

⁵³ *Ibidem*, p. 163.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 178.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 225.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 225.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 231.

- Eversor, -oris s.m.* = dărâmat, distrugător.⁵⁸
Evocator, -oris s.m. = cel care cheamă la arme, răzvrătit. ⁵⁹
Evocatus, -i s.m. = veteran rechemat în serviciu.⁶⁰
Exagitor, -oris s.m. = urmărit. ⁶¹
Explorator, -oris s.m. = iscoadă, cercetaș.⁶²
Expugnator, -oris s.m. = cel care ia cu asalt, cuceritor⁶³(atacator, invadator trad.n.).
Exstimulator, -oris s.m. = instigator⁶⁴(agent de influență-trad.n.).

III. Arme și echipament

- Acinaces, -ii, s.m.*= sabie scurtă (la perși).⁶⁵
Aclys, aclydis s.f.=suliță mică (legată de o curea).⁶⁶
Aegidis, aegidis s.f.=scut.⁶⁷
Amentum, -ii s.n.=curea la suliță.⁶⁸
Ancile, -is, s.n.=scut sfânt căzut din cer la romani.⁶⁹
Apparatus, -us, s.m.=mașină de război.⁷⁰
Arcus, -us s.m.=arc.⁷¹
Argyraspides, -um s.m.pl.=scuturi de argint, trupe macedonene de elită echipate cu scuturi ornamentate cu argint.⁷²
Aries, -etes s.m.-mil. = berbec.⁷³
Armamentarium, -ii sn.=arsenal.
Armatura, -ae s.f.=armură.⁷⁴
Balista, -ae s.f.=mașină de luptă, proiectil de balistă.⁷⁵
Biugi, -orum s.m.pl.=car de luptă cu doi cai.⁷⁶
Caesim adv.=tăișul sabiei.⁷⁷
Caetra, -ae s.f. = scut ușor de piele.⁷⁸
Calamus, -i s.m.=săgeata.⁷⁹
Caliga, -ae s.f.=încălțăminte de piele purtată de soldații romani.⁸⁰
Cassis, cassidis s.f.=coif de metal, cască.⁸¹

⁵⁸ *Ibidem*, p. 233.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 234.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 234.

⁶¹ *Ibidem*, p. 236.

⁶² *Ibidem*, p. 245.

⁶³ *Ibidem*, p. 246.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 248.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 24.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 24.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 37.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 52.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 54.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 60.

⁷¹ *Ibidem*, p. 67.

⁷² *Ibidem*, p. 69.

⁷³ *Ibidem*, p. 69.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 70.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 85.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 89.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 95.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 95.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 95.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 96.

⁸¹ *Ibidem*, p. 103.

Cataphractes, -ae s.f. = zale⁸²

Catapulta, -ae s.f. = catapultă.⁸³

Cateia, -ae s.f. = ghioagă.⁸⁴

Celox, *celocis* s.m. și s.f. = corabie ușoară.⁸⁵

Cercurus, -i s.m. = navă ușoară.⁸⁶

Cervus, -i s.m. = ramuri de copaci folosite la întărituri.⁸⁷ Romanii au dus arma geniului la perfecțiune.

Cestraphendone, -es s.f. = mașină de aruncat săgeți la macedoneni.⁸⁸

Cetra, -ae s.f. = scut mic rotund acoperit cu piele.⁸⁹

Cippus, -i s.m. = stâlp de lemn ascuțit folosit la palisade.⁹⁰

Circummunitio, -onis s.f. = fortificație.⁹¹

Clipeus, -i s.m. = scut de metal greu și bombat.⁹²

Copis, *copidis* s.f. = iatagan la perși.⁹³

Corniculum, -ii s.n. = semn onorific atârnat de coif.⁹⁴ Era o decorație a armatei romane.

Corvus, -i s.m. = spărgător de ziduri, mașină de război.⁹⁵ Acest distrugător era folosit și pentru corăbii, mai ales pentru cele punice, atunci se pare că și-a făcut apariția în arsenalul roman.

Covinus, -i s.m. = car de luptă prevăzut cu coase.⁹⁶ Era o invenție persană.

Ensifer, -a, -um adj. = purtător de sabie.⁹⁷

Ensis, -is, s.m. = sabie.⁹⁸

Essedum, -ii s.m. = car de luptă, trăsură (de la gali.)⁹⁹ Acest tip de car era folosit mai ales pentru logistica romană.

IV. Simboluri și acțiuni militare

Aquila, -ae, s.f. = steag al unei legiuni.¹⁰⁰ Atunci când se pierdea acest simbol, legiunea se desființa.

Adorea, -ae s.f. = recompensă în grâu dată soldaților romani.¹⁰¹

Adversarius, -ii-s.m. = dușman, adversar.¹⁰²

Bellona = zeița războiului.¹⁰³

⁸² *Ibidem*, p. 104.

⁸³ *Ibidem*, p. 104.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 104.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 107.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 109.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 109.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 109.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 110.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 112.

⁹¹ *Ibidem*, p. 114.

⁹² *Ibidem*, p. 120.

⁹³ *Ibidem*, p. 160.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 161.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 163.

⁹⁶ *Ibidem*, p. 163.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 227.

⁹⁸ *Ibidem*, p. 227.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 231.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 65.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 33.

¹⁰² *Ibidem*, p. 36.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 87.

- Caedes, -is s.f.* = măcel, masacru.¹⁰⁴
Carpo vb. = a hărțui.¹⁰⁵
Circuitio, -onis s.f. = rond, patrulare.¹⁰⁶
Circumgredior vb. = a ataca din toate părțile.¹⁰⁷
Circummunio vb. = a înconjura cu întărituri.¹⁰⁸
Circumsaepio vb. = a pune în siguranță.¹⁰⁹
Circumsedeo vb. = a asedia.¹¹⁰
Circumsessio, -onis s.f. = împrejurare, asediere.¹¹¹
Circumsido vb. = a încercui.¹¹²
Circumsilio vb. = a asalta.¹¹³
Circumsisto vb. = a înconjura.¹¹⁴
Circumsto vb. = a împresura.¹¹⁵
Circumvallo vb. = a împrejmui cu fortificații, a bloca.¹¹⁶
Clades, -is s.f. = înfrângere.¹¹⁷
Cohortor vb. = a îmbărbăta soldații.¹¹⁸
Concaedes, -ium s.f.pl. = barare a drumurilor.¹¹⁹ Drumurile erau căi de comunicație foarte importante în lumea antică, de aceea blocarea lor echivala cu blocarea informațiilor și a mijloacelor.
Concenturio, vb. = a aduna pe centurii.¹²⁰
Concerto vb. = a se bate, a se lupta.¹²¹
Concido vb. = a măcelări în luptă, a distruge, a nimici.¹²²
Concursatio, -onis s.f. = ciocnire.¹²³
Concursus, -us s.m. = ciocnire, luptă.¹²⁴
Conflictio vb. = a se lupta cu cineva.¹²⁵
Coniuro vb. = a depune jurământul militar.¹²⁶ O traducere mai exactă ar fi = a depune jurământul într-o colectivitate.
Conscribo vb. = a înrola.¹²⁷
Conterreo vb. = a îngrozi.¹²⁸

---

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 93.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 103.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 112.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 114.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 114.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 115.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 115.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 115.

¹¹² *Ibidem*, p. 115.

¹¹³ *Ibidem*, p. 115.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 115.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 115.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 116.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 117.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 123.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 135.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 136.

¹²¹ *Ibidem*, p. 136.

¹²² *Ibidem*, p. 136.

¹²³ *Ibidem*, p. 139.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 139.

¹²⁵ *Ibidem*, p. 142.

¹²⁶ *Ibidem*, p. 146.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 147.

- Debello vb.* = a înfrânge în luptă, a termina războiul.¹²⁹
Decertatio, -onis s.f. = luptă decisivă.¹³⁰
Decerto vb. = a se lupta, a da o luptă decisivă.¹³¹
Decurro vb. = a face manevre militare.¹³²
Dedo vb. = a preda.¹³³
Defectio, -onis s.f. = trădare, trecere la inamic.¹³⁴
Defensio, -onis s.f. = apărare.¹³⁵
Deleo vb. = a distruge, a face să dispară.¹³⁶ Acest verb a fost făcut celebru prin intermediul discursului lui Cato Maior: *Carthago delenda esse*.
Deproelior vb. = a se lupta.¹³⁷
Depugno vb. = a se lupta cu înverșunare.¹³⁸
Depulsio, -onis s.f. = respingere.¹³⁹
Desertor, -oris s.m. = dezertor.¹⁴⁰
Detrimentum, -ii s.n. = înfrângere.¹⁴¹
Dimicatio, -onis s.f. = luptă, bătălie; *dimico vb.* = a se lupta, a se bate.¹⁴²
Edomo vb. = a potoli de tot, a înfrânge.¹⁴³
Educo vb. = a instrui.¹⁴⁴
Efficacitas, -atis s.f. = eficacitate, putere.¹⁴⁵
Effigo vb. = a zdrobi, a omorî.¹⁴⁶
Effringo vb. = a sparge, a zdrobi.¹⁴⁷
Eicio vb. = a arunca, a respinge.¹⁴⁸
Eiecto vb. = a arunca mereu.¹⁴⁹
Elimino vb. = a a afară.¹⁵⁰
Eludo vb. = a se feri de o lovitură, a dejuca un atac, a scăpa de.¹⁵¹
Emergo vb. = a merita, a-și câștiga.¹⁵²
Emergor vb. = a-și termina serviciul militar.¹⁵³

---

¹²⁸ *Ibidem*, p. 155.
¹²⁹ *Ibidem*, p. 174.
¹³⁰ *Ibidem*, p. 176.
¹³¹ *Ibidem*, p. 176.
¹³² *Ibidem*, p. 178.
¹³³ *Ibidem*, p. 178.
¹³⁴ *Ibidem*, p. 180.
¹³⁵ *Ibidem*, p. 180.
¹³⁶ *Ibidem*, p. 183.
¹³⁷ *Ibidem*, p. 189.
¹³⁸ *Ibidem*, p. 189.
¹³⁹ *Ibidem*, p. 189.
¹⁴⁰ *Ibidem*, p. 191.
¹⁴¹ *Ibidem*, p. 194.
¹⁴² *Ibidem*, p. 200.
¹⁴³ *Ibidem*, p. 217.
¹⁴⁴ *Ibidem*, pp. 217-218.
¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 218.
¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 219.
¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 220.
¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 221.
¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 221.
¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 223.
¹⁵¹ *Ibidem*, p. 223.
¹⁵² *Ibidem*, p. 224.
¹⁵³ *Ibidem*, p. 224.

- Emoveo vb.* = a mișca din loc, a goni, a scoate¹⁵⁴ (a disloca, a deplasa trad.n.).
Emunio vb. = a întări, a deschide un drum prin.¹⁵⁵
Equito vb. = a merge călare, a călări.¹⁵⁶
Erumpo vb. = a se repezi, a năvăli, a izbucni, a ieși la lumină.¹⁵⁷
Escensio, -onis s.f. = debarcare.¹⁵⁸
Escensus, -us s.m. = asalt.¹⁵⁹
Everro vb. = a jefui totul.¹⁶⁰
Eversio, -onis s.f. = răsturnare, distrugere.¹⁶¹
Evigilo, vb. = a sta de veghe noaptea.¹⁶²
Evinco vb. = a învinge de tot, a birui, a obține prin insistență.¹⁶³
Exarcerbo vb. = a întărâta.¹⁶⁴
Exacuo vb. = a ațâța.¹⁶⁵
Exagito vb. = a goni, a urmări, a hărțui, a ațâța.¹⁶⁶
Exarmo vb. = a dezarma.¹⁶⁷
Exauctoro vb. = a scoate din serviciu, a concedia.¹⁶⁸
Excidium, -ii s.n. = distrugere, nimicire.¹⁶⁹
Excio vb. = a provoca.¹⁷⁰
Excisio, -onis s.f. = distrugere.¹⁷¹
Excrucio vb. = a tortura, a chinui.¹⁷²
Excubo vb. = a veghea, a sta treaz, a face de gardă.¹⁷³
Excurro vb. = a năvăli.¹⁷⁴
Excursio, -onis s.f. = atac, invazie, năvală.¹⁷⁵
Excursus, -us s.m. = atac.¹⁷⁶
Exhortor vb. = a îndemna, a încuraja.¹⁷⁷
Exigo vb. = a goni, a izgoni.¹⁷⁸
Exitium, -ii s.n. = pieire, distrugere.¹⁷⁹

---

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 226.

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 226.

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 229.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 230.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 231.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 231.

¹⁶⁰ *Ibidem*, p. 233.

¹⁶¹ *Ibidem*, p. 233.

¹⁶² *Ibidem*, p. 234.

¹⁶³ *Ibidem*, p. 234.

¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 235.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 235.

¹⁶⁶ *Ibidem*, p. 236.

¹⁶⁷ *Ibidem*, p. 236.

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 236.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 238.

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 238.

¹⁷¹ *Ibidem*, p. 238.

¹⁷² *Ibidem*, p. 239.

¹⁷³ *Ibidem*, p. 239.

¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 239.

¹⁷⁵ *Ibidem*, p. 239.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 239.

¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 241.

¹⁷⁸ *Ibidem*, p. 241.

¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 242.

Expeditio, -onis s.f. = expediție, campanie¹⁸⁰ (misiune-trad.n.).
Expello vb. = a scoate cu forța, a goni, a izgoni.¹⁸¹
Expugno vb. = a cuceri, a învinge.¹⁸²
Exscindo vb. = a distruge, a nimici.¹⁸³
Exspuo vb. = a alunga¹⁸⁴ (a da afară, a expulza-trad.n.).
Exsurgo vb. = a se ridica din nou, a se înălța, a se reface.¹⁸⁵
Exterreo vb. = a înspăimânta, a îngrozi.¹⁸⁶
Exturbo vb. = a pune pe fugă, a izgoni¹⁸⁷ (a izgoni cu cavaleria-trad.n.).
Exuviae, -arum s.f.pl. = pradă.¹⁸⁸

CONCLUZII

Acestea este vocabularul cu semnificație militară din limba latină cuprins între literele A și E, selectate de studiul nostru. Nu vom face o statistică a prezenței diferitelor părți de vorbire deoarece nu este definitivat, aceasta este doar prima parte. La o primă vedere observăm că predomină verbele, cele mai multe în economia lexicului militar selectat. Aceste verbe numesc fie acțiuni de forță, fie acțiuni de îmbărbătare a moralului, fie acțiuni subversive care să ajute armata romană, fie acțiuni de trădare din partea militarilor romani, fie lucrări de geniu, care demonstrează o dată în plus etimologia cuvântului inginer care este una latină.

Substantivele sunt foarte frecvente, majoritatea sunt de genul masculin, pentru că domeniul militar era unul exclusiv masculin la romani. Aceste substantive denumesc structuri militare, tactici, tehnici sau grade militare și arsenalul armatei romane.

Foarte puține sunt adjectivele, iar ele denumesc fie apartenența la o castă socio-profesională, fie poziția într-o ierarhie militară.

Deși studiul nostru a selectat lexicul de la primele litere ale alfabetului a fost suficient pentru descoperirea unei bogate palete lexicale militare, ceea ce ne ambiționează să continuăm demersul viitor și să alcătuim chiar un fel de dicționar de termeni militari romani.

BIBLIOGRAPHY

Cagnat, Renée, (1904). *Cours d'Épigraphie latine*, Supplément à la troisième édition, Paris, Ancienne Librairie Thorin et Fils, Albert Fontemoing Éditeur, Librairie des Écoles Française d'Athènes et de Rome du Collège de France et de l'École Normale Supérieure.

Cizek, Eugen, (1998). *Mentalități și instituții politice romane*, Traducere în limba română de Ilieș Câmpeanu, București: Editura Globus.

Crawford, Michael, (1997). *Roma republicană*, Traducere și cuvânt înainte de Mihai Gramatopol, București: Editura Meridiane.

Crăcea, Elena, (2007). *Dicționar latin-român, român-latin*. Constanța: Editura Steaua Nordului.

Dinu, Dana, (2008). *Lexicologia limbii latine*, Craiova: Editura Universitaria.

Goldsworthy, Adrian, (2008). *Totul despre armata romană*, Traducere Liana Stan, București: Editura Enciclopedia Rao.

¹⁸⁰ *Ibidem*, p. 243.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 243.

¹⁸² *Ibidem*, p. 246.

¹⁸³ *Ibidem*, p. 246.

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 248.

¹⁸⁵ *Ibidem*, p. 249.

¹⁸⁶ *Ibidem*, p. 250.

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 251.

¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 251.

Grimal, Pierre, (2002). *Secolul lui Augustus*, Traducere, note și prefață de Florica Mihaș, București: Editura Corint.

Grimal, Pierre, (1973). *Civilizația romană*, vol. I, Traducere, prefață și note de Eugen Cizek, București: Editura Minerva.

Guțu, Gh., (2017),(2018). *Dicționar Latin-Român*, Ediție revăzută, București: Editura Humanitas.

Petolescu, Constantin C.,. (2001). *Epigrafiă latină*, București, Editura Ars Docendi.

(1994), (2005).****Pocket Oxford Latin Dictionary*, Edited by James Morwood, Oxford, UK: Oxford University Press.

Strechie, Mădălina, (2017). „Latina militară și impactul ei mentalitar (IV)” pp. 283-291, în volumul omagial *Cercetări lingvistice: Omagiu doamnei profesoare Adriana Stoichițoiu Ichim*, Coordonator: Dragoș Vlad Topală, Craiova, Editura Sitech, 2017, 336 pagini, ISBN: 978-606-11-6131-7.

Strechie, Mădălina, (2017). ”Military Latin and Its Impact on Mentalities (III)” în *Studii și cercetări de onomastică și Lexicologie (SCOL)*, anul X, Nr. 1-2/2017, Craiova, Editura Sitech, 2017, ISSN 2065-7161(print), ISSN 224-7330 (online), revistă indexată BDI., cotație CNCS B, cod 0177, pp. 231-236.

Strechie, Mădălina, (2016). „Latina militară și impactul ei mentalitar (II)” în *Acta Centri Lucusiensis*, Nr. 4 A 2016, Revistă editată de Centrul de Studii DacoRomanistice Lucus din Timișoara, 2016, ISSN: 2343-8266, ISSN-L: 2343-8266, disponibilă la <http://www.laurlucus.ro> și pe www.laurlucus.ro/acta-centri-lucusiensis/acl-nr-4a2016, pp.65-74.

Strechie, Mădălina, (2016). „Latina militară și impactul ei mentalitar (I)”/”Military Latin and its Impact on Mentalities (I)” în volumul ****Globalization an National Identity. Studies on the strategies on Intercultural Dialogue. Language and Discourse*, Iulian Boldea (Coordinator), Târgu Mureș, Editura Arhipelag XXI Press, 2016, ISBN: 978-606-30-8624-7, Proceedings of the International Conference: *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, 3rd Edition, 2016, pp. 156-167.